
Jet en Jan krant

Jaargang 1, editie no. 2, december 2011

Van onze hoofdredactie:

De Informatiebijeenkomst over het project 'Op stap met Jet en Jan, jong in 1910' werd woensdag 21 september druk bezocht!

Suzanne Corthals van Erfgoed Brabant heeft de leerkrachten de onderdelen van het lespakket getoond en uitgelegd. Ook waren er een aantal regiokenners aanwezig die ons geholpen hebben de voorleesverhalen aan te passen op de lokale situatie van de dorpen in 1910. Zij ontvangen begin december de docentenmap van het project met de verhalen waar ze aan mee hebben gewerkt. De eerste scholen die aan de slag gingen met het project zijn SBO SG Palet uit Boxmeer en De Ratel uit Gennep.

Rectificatie:

In onze vorige editie plaatsten we een foto van de schooljeugd voor de kerk in Haps. De foto is niet, zoals vermeld, gemaakt door fotopersbureau Het Zuiden.

Deze foto is gemaakt door Andries Nielen, een Hapse emigrant, toen hij in 1912 zijn geboortedorp bezocht. Meer info over Andries Nielen vind u in de vorig jaar door de Historische Kring uitgebrachte levensbeschrijving met een groot aantal door hem gemaakte foto's. Zie

www.historischekringlandvancuijk.nl
Jan Veebens, bedankt voor uw oplettendheid!

De Ratel op stap met Jet en Jan!

De Ratel uit Gennep ging als eerste basisschool uit de regio aan de slag met het erfgoedproject 'Op stap met Jet en Jan, jong in 1910' van Erfgoed Brabant.

Verslag van Luke en Anja:

We gingen allemaal dingen van vroeger vertellen, bekijken en er over lezen. Ook hadden we een hele middag over vroeger en mochten we zelf veel doen: Bijvoorbeeld kleren wassen, en schrijven op een lei met een griffel.

We kregen allemaal een blad, daar stonden allemaal letters op en die moesten we naschrijven.

We moesten ook sokken stoppen en koffie malen en in een puntzakje doen. Ook allerlei spelletjes van vroeger als bikkelen, hoepelen, en knikkeren mochten we doen.

We hebben veel geleerd van vroeger. We mochten ook zelf van alles van vroeger meebrengen: zoals naaimachines, gieters, een oud zakhorloge, geld en muntstukjes, foto's, een melkwacht en een melkkannetje van een echte melkboer, gewichten en nog veel meer. Het was fantastisch en we hebben veel foto's genomen!

Vieze luiers wassen in de klas!

Verslag van Jesse en Bas:

Maandag 10 oktober deden de groepen 5 van de Ratel ouderwetse dingen van vroeger, toen Jet en Jan leefden.

Er was vieze luiers wassen, sokken stoppen, bikkelen, schrijven met een griffel op een lei, hoepelen, ganzenbord spelen, koffie malen en sjoelen.

Sommige spellen waren buiten en andere waren in onze klassen.

Koffie malen ging best stroef en de gulden was heel veel waard.

Dat was de gulden die Jet had gevonden.

We hoorden ook dat de meisjes niet bloot mochten zijn en met kleren aan moesten zwemmen en in een badkoets zelfs het water ingingen.

Er waren vroeger ook meisjes- en jongensscholen en ze deden veel

spelletjes, televisie hadden ze nog niet. Ze hadden vroeger geen schoenen aan, maar klompen en er waren niet veel auto's en ze hadden vroeger niet veel kleur en ook weinig fietsen. Het was heel interessant.

Armoede in 1910

In de interessante scriptie van Noor Heutink over schoolverzuim staat veel te lezen over de armoede in Oost-Brabant.

Het grootste deel van de bevolking werkte in de 19^e eeuw in de landbouw. De meeste boerenbedrijven waren kleine gemengde bedrijven, op schrale zandgrond. Een koe, een paar varkens en kippen vormden de veestapel. Met heel hard werken moesten veel monden worden gevoed. De gezinnen waren groot en hierdoor raakte de grond van de boerderij steeds verder versnipperd. Op allerlei manieren probeerde men het hoofd boven water te houden. Door stoelen te matten, te weven, bezems te binden, manden te vlechten, klompen te snijden, boter te maken en die te ruilen tegen kruidenierswaren.

Omdat Brabant als een achterlijk generaliteitsland werd beschouwd door de Nederlandse regering, werd er ook niet geïnvesteerd in de infrastructuur. Door de slechte verbindingen raakte de bevolking nog verder achterop.

In onze regio was er zelfs een vorm van grootgrondbezit. Door de vele overstromingen was het gebied dun bevolkt, de gezondheid van de mensen was slecht, de kansen op een beter bestaan nihil. Het is dan ook niet verrassend dat er veel emigratie plaatsvond uit deze streek.

Aan het einde van de 19^e eeuw gingen veel boeren werken in sector verwante fabrieken, zoals conserven, boter, vlees, leerlooierijen, textiel. De lonen waren laag, de arbeidstijden lang en de rechtspositie slecht.

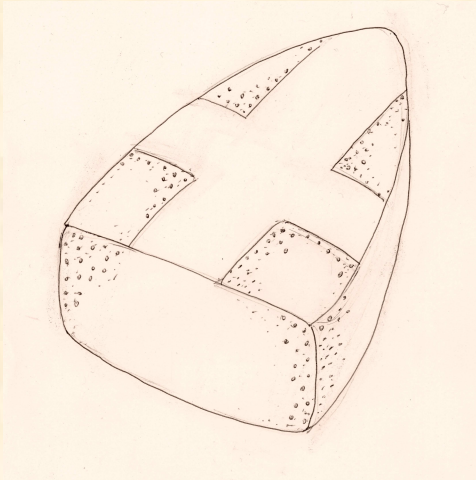
Kinderarbeid was heel gewoon, immers op het boerenbedrijf hielpen de kinderen ook mee. Veel kinderen bleven daardoor hun leven lang analfabeet.

De situatie in Oss wordt door Noor Heutink uitvoerig beschreven. Heel interessant om te lezen als achtergrondinformatie in relatie met de speelfilm, die onlangs in première is gegaan, De Bende van Oss.

Bron: *Schoolverzuim, Principe...of Noodzaak Een historisch onderzoek naar schoolverzuim in de gemeenten Oss en Wanroij 1900-1950*
Afstudeerscriptie van Noor Heutink, Boxmeer, 1990

Baktip! Sint-Niklaas – heerlijkheden

Gezellige Sinterklaas-baksels uit grootmoeders jeugd zijn mijtertjes.

We laten 100 gram boter smelten, voegen hierbij 200 gram havermout, 100 gram donkerbruine basterd en 3 theelepels koekkruiden. We roeren dit mengsel goed dooreen en rollen het deeg daarna uit op een met boter bestreken bakblik. Deze platte koek ($\pm \frac{1}{2}$ cm dik) wordt in een warmen oven vlug lichtbruin en knappend gebakken. Zodra hij uit den oven komt, wordt hij in vormpjes gesneden, die gelijken op den welbekenden Mijter van Sinterklaas.

(uit: Geertje en Daan Gort, 19 toen19nu, Wageningen 1974)

Kerst in 1910, een gedicht in dialect

Zien gebed

Terwiel ie ôvver 't zonbeschene pad nô
huus toeliep
Heurden ie d'n buurman die riep:
"Hôj Jantje, zeg mâ bèj ôllie thuus
Vannaacht hân we d'n ooievaar wèr ien
huus"
Mit rooje wengkes van 't renne kwaam
Jantje thuus ân
En zei: "wâneer kumt d'r now bèj ons 'n
kiendje mam?
Bèj de buurvrouw hêt ie d'r wèr een
gebrocht"
"Och" zèt moeder en hör stem trilt, "dè's
dan nummer aacht"
Vör 't slaope gaon knielde Jantje vroom
vör zien bed

Kneep zien eugskes stief toe en zei 't
ôvendgebed

An 't ènd zei hardop: "onze lieve, lieven
Heer

Löt d'n ooievaar hier okkes komme, al is
't mâ ènne keer"

Mônde gonge vörbèj, moeder was muui,
wier zwaor

"Och" zei vader "dè heurt bèj d'n tied van
't jaor"

Gistere ware ze mit z'n drieje 't bos ien
gewèst

"Hân unnen den gekapt en mos gehâld
vör de Kerst

En Jantje was ien "t durp kerskes wèsse
hale

die haj van vader zelf meuge betale
zo wier 't kerstôvend, mâ Jantje mos

vroeg de bedstee ien

Moeder was ziek geworre, ze schrouwde
van de pien

Smerges schrok ie wakker en heurden
roep: "Jantje kommes gauw"

hèj zette zien vuutjes op de vloer, dè
vuulde kouw

"Ja menneke"
zei vader
"vannaacht
was d'n
ooievaar hier"
Hèj hief
Jantje
umhoog en
drèjde rënd
van plezier
Moeder laag
stillekes en
wit ien bed,
mâ ze lachte:
"Kiek Jantje

hier hède wor we zô lang op mosse
waachte"

Ien 'n houte bekske ân 't voetenènd van
moeders ledikaant

lei 'n kiendje zô klèn as 'n pop, mit 'n
mutske van witte kaant

't Was Kersmis en bute viele de urste
vlökskes

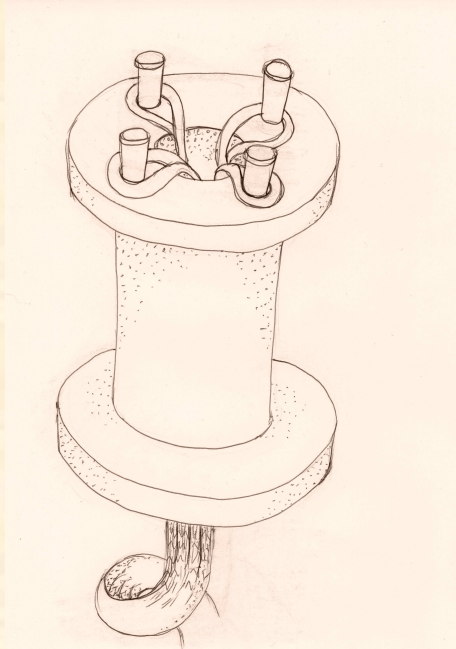
heel ien de verte klonk 't gelui van
klökskes

Mientje Wever

Afbeelding: Pauli Ebner, Dat heerlijke kerstfeest!, 1910-1920

Knutseltip! Kurkjebreien

Met behulp van een kurk of garenklos met vier spijkertjes erop kan je een paardetoom 'breien' of een kleedje of

gezellige panlappen.

Als je een kurk neemt, en geen garenklos, dan moet daar wel even een gat in gemaakt worden. Daarna begin je met de draad door het gat te doen, waarbij hij ongeveer 10 cm onder de klos of kurk uit moet hangen. Nu wordt hij bovenop vastgezet door om ieder spijkertje een lus te leggen. En dan kan het punniken of kurkjebreien beginnen. Gewoon door de draad om de spijkers heen te winden en steeds de onderste draad (de eerste keer de lus) over de bovenste heen te halen. Dat gaat het beste met een maasnaald.

(uit: **Geertje en Daan Gort, 19 toen19nu, Wageningen 1974**)

Schooltje Dik Trom gered van sloop

Het 'schooltje van Dik Trom' is gered van de sloop. Stadsherstel Amsterdam

heeft het 19e-eeuwse dorpschooltje in het gehucht Etersheim aangekocht voor een grondige restauratie. Op het inmiddels bouwvallige schooltje gaf Dik Trom-schrijver Cornelis Johannes Kievit vroeger les en de kinderboekenheld is daar grotendeels gecreëerd. Stadsherstel Amsterdam is de grootste restaurerende organisatie van Nederland en zet zich in voor erfgoed, monumenten en cultuur.

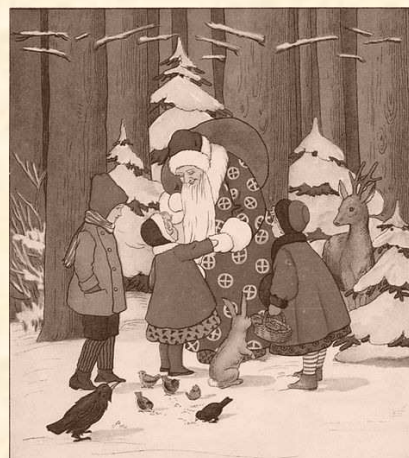
Op stap met Jet en Jan, jong in 1910

Deelnemende partijen heemkunde/historie:

Boxmeer: Jan Sieben
Vortum-Mullem: Jan van Uden (St. De Oude Schoendoos)
Oeffelt: Frans Duffhues (Heem en Historie Oeffelt)
Haps: Joost van den Besselaar (Haps' Heem)
Beers: Leo Wagemans
Cuijk: Piet Broekmans
Ven-Zelderheide: Jeanne van Oosterhout
Gennep: Wiel van Dinter
Heijen: Gert Cuijpers
Ottersum: Huub Coopmans
Milsbeek: Martien Holthuysen (St. Cultuurbehoud Milsbeek)
Langenboom: Toon Ermers (Heemkundekring Felix Walter)
Molenhoek, Mook en Middelaar:
Peter Peters (Heemkundekring De Grenssteen)

Deelnemende scholen:

SBO SG Palet, Boxmeer	Elckerlyc, Gennep
De Canadas, Boxmeer	Maria Goretti, Gennep
De Weijsenhof, Boxmeer	SBO De Piramide, Gennep
De Peppels, Boxmeer	De Heggerank, Heijen
Sint Anna, Vortum-Mullem	De Brink, Ottersum
Het Telraam, Oeffelt	De Drie Vijvers, Milsbeek
De Bongerd, Haps	De Grote Lier, Molenhoek
Jan de Quay, Beers	De Staaij, Middelaar
De Harlekijn, Cuijk	Adalbertschool, Mook
De Vonder, Ven-Zelderheide	't Stekske, Langenboom
De Ratel, Gennep	

*Marktplaats Cultuur aan de Maas wenst u
fijne feestdagen en een cultureel 2012!*